

Ivona B a r e š o v á (Olomouc)

PROMĚNY JAPONSKÝCH RODNÝCH JMEN OD OBDOBÍ MEIDŽI DO SOUČASNOSTI

TRANSITIONS IN JAPANESE GIVEN NAMES SINCE THE MEIJI PERIOD

Since the second half of the 19th century Japanese given names have undergone significant changes in their graphic and phonetic forms, morphological structure, and also in their meanings. This paper explores these various changes, focusing mainly on the relationship between the meanings of given names and the social attitudes, values and needs of that particular period, including the hopes and aspirations of the parents for their child, and also the influence of important contemporary events and personalities.

Keywords

Japanese given names, semantics of given names, Chinese characters in Japanese names, choice of name, social values, socio-historical context

Úvod

Japonská rodná jména do určité míry reflektují dobu, ve které se jejich nositelé narodili. Zachycují ve svých významech nejrůznější události, jež danou dobu poznamenaly, např. válku, začátek nové éry, sňatek nebo narození potomka v císařské rodině či popularitu různých osobností. Promítají v sobě společenské hodnoty i představy rodičů – odlišné v různých historických obdobích – o budoucích povahových rysech a dovednostech dítěte. Stávají se tak zajímavým objektem zkoumání, jak lingvistického, tak antropologického.

Následující text usiluje o zachycení proměn japonských rodných jmen od 2. poloviny 19. století do současnosti. Vychází z výzkumu zaměřeného především na vztah mezi významovou stránkou jmen a historickým obdobím, zejména významnými událostmi a atmosférou ve společnosti. Na základě sémantické analýzy sesbíraného korpusu rodných jmen¹⁾ a odpovědí respondentů dotazníkového šetření na otázku motivace pro výběr daného jména²⁾ byly zkoumány společenské faktory, které výrazně ovlivňovaly volbu jmen v daném období.

¹⁾ Korpus rodných jmen byl sestaven na základě vlastního dotazníkového šetření, doplněn byl o jména získaná z žebříčků populárních jmen, který od roku 1912 každoročně sestavuje pojišťovna Meidži Jasuda, a také o jména excerpovaná ze soupisů jmen přístupných na internetu a jiných internetových zdrojů. Nutno podotknout, že žebříčky pojišťovny Meidži Jasuda (<http://www.meijiyasuda.co.jp/profile/etc/ranking/>), z nichž čerpá i mnoho japonských autorů zabývajících se rodnými jmény, nelze použít pro precizní výzkum (zahrnují pouze pojištěnce této instituce), avšak lze si z nich udělat poměrně dobrou představu o trendech ve výběru jmen v určitém období a lze z nich vyčíst souvislost mezi podobou jmen a společenskými poměry daného období.

²⁾ Tyto informace byly přínosné zejména v tom, že upozornily na různé důvody stojící za vol-

Japonská společnost se řadí mezi ty, v nichž se jména nevolí z určitého deponitáře či soupisu možných jmen, ale vybírají se, respektive tvoří, s ohledem na daného jedince. Do jména tak mohou rodiče vložit například různá přání, reflektovat v něm okolnosti narození svého potomka nebo do něj vtisknout rodinnou tradici. Jména je možné zapisovat čínskými znaky nebo kanou.³⁾ Jediným limitujícím faktorem je seznam znaků, které se mohou ve jménech používat. Těch je v současnosti 2997 a patří mezi ně tzv. „znaky běžného užití“ (*džójó kandži*, 常用漢字), kterých je 2136 a jejich znalost patří k základnímu vzdělání, a dodatečných 861 znaků stanovených navíc právě pro použití v osobních jménech (*džinmeijó kandži*, 人名用漢字). Jednotlivé znaky mají hned několik různých japonských a sinojaponských variant čtení a dále varianty používané ve jménech, a proto je možných kombinací pro vytvoření osobního jména bezpočet.

Při volbě jména hraje důležitou roli jeho zvuková podoba i sémantický význam znaků. Důležitá je také grafická podoba, včetně počtu tahů jednotlivých znaků. Zohlednit je třeba i příjmení, tedy jeho budoucí spojení s rodným jménem, celkový počet znaků a znění celého jména. Preference jednotlivých kritérií zvažovaných při tvorbě rodného jména se od konce 19. století proměňovaly. Zatímco v minulosti byl důraz kladen zejména na sémantický význam použitých znaků, v současnosti je v popředí zvuková podoba a celkový image jména. Stejně tak se změnily osoby, které jméno vybírají. V minulosti o jménu obvykle rozhodovali prarodiče, dnes to jsou ve většině případů rodiče.

Při výběru jména se Japonci odjakživa také běžně radí s astrology či kněžími, aby bylo zvolené jméno, zejména z hlediska počtu tahů jednotlivých znaků, šťastné a zajistilo jeho nositeli příznivý osud. V posledních třiceti letech má navíc na volbu jmen obrovský vliv mediální průmysl a nejrůznější komerční služby (např. reklamní agentury, časopisy pro matky, příručky, poradny, internetové databáze atp.), a tak na japonské rodiče při výběru jména působí mnohem větší vnější společenský vliv než dříve.⁴⁾

Je však potřebné si uvědomit, že v jednotlivých etapách sledovaného období byly popisované tendence, podmíněné ať už historickým nebo společenským kontextem, vždy doplněny osobitým přístupem některých rodičů, kteří se jimi nenechali ovlivnit a jméno pro svého potomka vybírali na základě pro ně nejdůležitějších kritérií. Studie tak popisuje zejména ty tendence, které v dané době nejvíce vynikaly, a interpretuje

bou konkrétních jmen či objasnily jejich interpretaci – ta totiž v mnoha případech není jednoznačná, protože každý znak má obvykle více významů, navíc pořadí znaků jednoznačně neurčuje vztah mezi nimi. Např. jméno 愛子 (*Aiko*; „láska“ + „dívka“) může znamenat „dívka, která má všechny ráda“, ale i „dívka, která je všemi milována“.

³⁾ Souhrnný název pro japonské abecedy hiraganu a katakanu, které jsou spolu s čínskými znaky používány k zápisu japonštiny.

⁴⁾ Srov. J. Kobajaši, *Nazuke no sesóši*. „Koseiteki na namae“ o fírudo wáku, Tokio 2009; M. Sató, *Jominikui namae wa naze fueta ka*, Tokio 2007.

analyzovaná jména na pozadí daného společenského prostředí, které je nejvíce ovlivnilo nebo stálo za jejich zrodem či nárůstem jejich popularity.

Počátek novodobých jmen v období Meidži (1868–1912)

Novodobý systém rodných jmen byl zaveden v době Meidži, kdy se Japonsko po zhruba 250leté izolaci otevřelo vnějšímu světu a kdy byla přijata řada zákonů, které problematiku jmen upravovaly. V té době byl přijat také Zákon o matrikách (*Kosekihó*, 戸籍法). Nová vláda viděla v opatřeních stanovených v přijatých zákonech nástroj, jak národ efektivně kontrolovat. Její politika ohledně jmen přinesla výrazné zvýšení úlohy jména identifikovat konkrétního jednotlivce. Každý občan si na matrice registroval jedno „skutečné jméno“ (tzv. *džicumai*, 実名), které bylo považováno za jeho jediné, a to i v případě, kdy si například s růstem své společenské pozice jméno podle zvyklosti změnil. Základy koncepce nové vlády lze dle Uena⁵⁾ shrnout do následujících bodů: 1) zjednodušení jmen, 2) zajištění volnosti při výběru jména, 3) zavedení principu „každý má jedno jméno“ a 4) principiální zákaz změny jména.

Vláda usilovala o to, aby jména všech obyvatel byla jednoduchou kombinací příjmení a jména rodného a aby byly ze jmen odstraněny složité prvky, které se v nich do té doby běžně vyskytovaly. Proto například v roce 1868 vydala zákaz používat „jména vyjadřující funkci“ (tzv. *kanmei*, 官名) a „jména s místopisným označením“ (tzv. *kokumei*, 国名), která byla do té doby velmi běžná. Zjednodušení jmen tedy znamenalo, že nová vláda se na jména dívala jako na symboly, které identifikují každého jednotlivce národa, a to bez ohledu na to, jaký význam člověk do daného jména vložil.⁶⁾ Ve stejné době byl též zrušen zákaz užívat ve jménech znaky obsažené ve jménech císařů.

V tehdejších mužských a ženských jménech nalezneme řadu společných prvků, ale také mnoho rozdílů vyplývajících z odlišného postavení a z odlišných rolí mužů a žen v tehdejší společnosti. Mužská jména v období Meidži byla obvykle psána znaky. Byla jedno- až čtyřznaková, nejčastěji dvou- až tříznaková. V jejich struktuře můžeme vysledovat několik typických vzorců. Silně zakořeněnou tradici referování k funkcím ve jménech se nepodařilo ani přes vládní zákaz zcela vymýtit a do konce 19. století se stále poměrně hojně vyskytovala mužská jména obsahující prvky jako 右衛門 (-*uemon*, dosl. „pravá“ + „ochrana“ + „brána“, tj. „strážný z pravého úřadu ochrany“), 左衛門 (-*zaemon*, dosl. „levá“ + „ochrana“ + „brána“, tj. „strážný z levého úřadu ochrany“), 介,⁷⁾ 亮 (-*suke* „náměstek“) či 数馬⁸⁾ (-*kazuma*). Existovala tedy jména jako např. 藤

⁵⁾ K. Ueno, *Namae to šakai o meguru kihonteki šomondai*. In: K. Ueno – K. Mori (eds.), *Namae to šakai*, Tokio 2006, s. 22.

⁶⁾ K. Ueno, o. c. v pozn. 5, s. 22.

⁷⁾ V dnešních jménech má tento znak obvykle význam „být nápomocný/pomáhat“, „zachraňovat“.

右衛門(*Touemon*, „vistárie“⁹⁾ + „strážný z pravého úřadu ochrany“) nebo 久左衛門 (*Kjúzaemon*, „věčnost“ + „strážný z levého úřadu ochrany“).

Snad nejvýraznějším prvkem, který zůstal v mužských jménech patrný i v následujících obdobích, je vyjadřování pořadí narození. V té době byly, na rozdíl od současnosti, běžné početné rodiny, které měly mnohdy i deset dětí. Nejjednodušší jména, která tak trochu připomínají číslování, obsahovala spojení znaku vyjadřujícího pořadí narození (一, 二, 三, 四, 五, tedy 1, 2, 3, 4, 5 atd.) a typicky mužského koncového znaku 郎 („muž/jinoch“). Pokud prvorozený syn dostal jméno 一郎 (*Ičiró*) či 太郎 (*Taró*),¹⁰⁾ druhorozený byl obvykle pojmenován 二郎 / 次郎¹¹⁾ (*Džiró*), a následoval 三郎 (*Saburó*), 四郎 (*Širó*), 五郎 (*Goró*) atd. Například ze jména japonského dramatika a básníka *Mijošiho Džúróa*¹²⁾ (十郎, „10“ + „muž“), narozeného v roce 1902, vytušíme, že pocházel z velkého počtu sourozenců.

Vedle tohoto pouhého „číslování“ se používala jména, ve kterých spojení vyjadřujícímu pořadí narození předcházela znak nesoucí nějaký konkrétní význam, jako např. 武太郎 (*Taketaró*; „udatný“ + „prvorozený“), 洋次郎 (*Jódžiró*; „rozlehlý (jako oceán)“ + „druhorozený“), 順三郎 (*Džunzaburó*; „příznivý, poslušný“ + „třetí v pořadí“).

Další, obdobný vzorec představuje spojení znaku nesoucího určitý sémantický význam a číslovky vyjadřující pořadí narození, např. 信一 (*Šin'iči*; „spolehlivost/důvěra“ + „1“), 知二 (*Tomodži*; „znalý“ + „2“), 達三 (*Tacuzó*; „osvícený“ + „3“), 炳五 (*Heigo*; „jasný/zářící“ + „5“). Tento vzorec zůstal velmi běžný i v dalších obdobích.

Pokud již rodiče měli hodně dětí a další si nepřáli, vyjádřili tento svůj postoj ve jménu svého nejmladšího potomka. Objevují se tak jména jako トメ / トメヨ (*Tome/Tomejo* s významem „konec/už dost!“), 末雄 (*Sueo*; „poslední“ + „muž“), 末吉 (*Suekiči*; „poslední“ + „štěstí“), 留吉 (*Tomekiči*; „zastavit“ + „štěstí“).¹³⁾

Další početnou skupinu tvořila jména, která obsahovala na koncové pozici znak s významem „muž“ (夫, 男, 雄 čteno *o*, případně 彦, *hiko*),¹⁴⁾ jemuž předcházela znak

⁸⁾ Jednalo se o smyšlenou funkci vojenské šlechty, o napodobeninu oficiálních prvků funkčních jmen, kterou ve svých jménech použili někteří vojevůdci, kteří žádnou šlechtickou funkci neměli.

⁹⁾ Vistárii (jap. *fudži*, 藤) měl ve svém znaku rod Fudžiwarů (藤原), ve jménu je tedy použita ve významu „pocházející z rodu Fudžiwara“.

¹⁰⁾ Ačkoli jméno *Taró* („silný“/„statečný“ + „muž“) číslovku neobsahuje, bylo toto jméno tradičně dáváno prvorozenému synovi.

¹¹⁾ Význam znaku 次 je „další“, a tak se často používal ve jménech druhorozených synů vedle znaku 二.

¹²⁾ Jména osob jsou v celém textu uváděna v pořadí příjmení – jméno.

¹³⁾ Taková jména se objevovala v menším počtu i v následujícím období Taišó.

¹⁴⁾ Všechny uvedené znaky nesou základní význam „muž“, ale každý má odlišnou nuanci.

s určitým sémantickým významem, např. 忠雄 / 忠男 / 忠夫 / 忠彦 (*Tadao, Tadahiko*; „věrnost/loajalita“ + „muž“).

Pro ženská jména byla ve stejné době typická jednoduchá dvoumórová, v malé míře třímórová jména psaná kanou, převážně katakanou. Ženská jména psaná znaky byla v počátečních letech spíše výjimkou a ve větší míře se začala objevovat až koncem 19. století.¹⁵⁾

I mezi ženskými jmény existovala taková, která vyjadřovala pořadí narození. Běžná byla pojmenování jako *Hacu*¹⁶⁾ („první“) → *Cugi* („další/následující“) → *Naka* („prostřední“), a stejně jako v případě mužských jmen i mezi ženskými jmény existovala pojmenování vyjadřující, že si rodiče s početným potomstvem již další dítě nepřejí, že právě narozené dítě považují za poslední, např. *Tome* (viz výše), *Macu* („konec“), či *Sute* („vyhodit/pryč!“).

Důležitým prvkem ženských jmen, který má počátek v tomto období, je používání koncového znaku 子 (*ko*, „dítě“, „dívka“).¹⁷⁾ Ten se postupně stal dominantním rysem ženských jmen a jako takový se v nich udržel až do 80. let 20. století. Jeho nástup byl však postupný. Nejprve nahradil znak 姫 (*hime*, „princezna“) ve jménech žen císařské rodiny a šlechtických rodin a později se pozvolna šířil i mezi prostý lid. Mnozí jej brzy začali chápat jako rozdíl mezi starou a novou dobou a do konce 19. století se stal ve jménech dívek narozených v té době poměrně běžným jevem.

Hlavní ideologii doby, na jejímž základě byl budován moderní stát, představoval konfucianismus. V duchu sloganu politika a učence Sakumy Šózana „Etika Východu a věda Západu“¹⁸⁾ byl v této době masového přejímání ze Západu zároveň kladen velmi silný důraz na staré, tradiční morální hodnoty a ctnosti, na starou japonskou a čínskou

Znak 夫 má také význam „manžel“ a „voják“, 男 obsahuje i významy „mladý muž“, „syn“, 雄 obsahuje kvality jako „mužný“, „statečný“ a 彦 zase obsahuje přívlastek „hezký“ a „nadaný“. Pro přehlednost je u příkladů jmen obsahujících některý z těchto znaků uváděn pouze význam „muž“.

¹⁵⁾ Jména zapisovaná kanou byla v kontrastu se jmény v čínských znacích tradičně považována za ženštější. Jen těžko se však oprostíme od dojmu, že tento rozdíl souvisel do značné míry s rolí žen ve společnosti. Čínské znaky byly symbolem moudrosti, vzdělanosti a ta tradičně ženám nepříslušela. Nový vzdělávací systém zavedený na přelomu 19. a 20. století zajistil gramotnost mužů i žen a započal v tomto ohledu nový vývoj.

¹⁶⁾ Příklady jmen, které jsou zapisovány kanou, nikoli znaky, budou uváděny pouze v transkripci.

¹⁷⁾ Znak 子 původně znamenal „ctěný muž“ a ve svých jménech ho po čínském vzoru používala šlechta. Ve starověku vyjadřoval respekt a objevoval se ve jménech slavných osobností (srov. Konfucius 孔子, Mencius 孟子 aj.). Jako součást ženských jmen se začal zřejmě používat v císařské rodině v období Nara (8. st.) a i v pozdějších obdobích se používal pouze v císařské rodině nebo mezi vysokou šlechtou.

¹⁸⁾ E. O. Reischauer – A. M. Craig, *Dějiny Japonska*, Praha 2000, s. 161.

literaturu, dějiny a myšlení. Mezi významy, které byly vkládány do jmen dětí narozených v tomto období, nalezneme v mužských jménech především konfuciánské ctnosti, jako je **lidskost** 仁, **správné chování a smysl pro povinnost** 義, **věrnost a loajalita** 忠, **důvěryhodnost** 信, **poslušnost a úcta k rodičům** 孝, a řada dalších morálních hodnot, jako jsou **pravdivost a spravedlnost** 正, **mravnost** 徳, **zdrženlivost a skromnost** 節, 貞, aj. Ve jménech se dále objevovaly charakterové vlastnosti představující lidské ideály, jako např. **moudrý/bystrý** 賢, 哲, **ušlechtilý, vznešený, vynikající** 英, 俊, 秀 a řada dalších. Důležitá byla také **síla, mužnost a odvaha**, např. 勇, 武.

Př. 仁 („pozorný/vnímavý“): 仁郎 (*Džiró/Niró*; 仁 + „muž“)

義 („správný“): 義夫 (*Jošio*; 義 + „muž“), 義行 (*Jošijuki*; 義 + „jít“), 義重 (*Jošišige*; 義 + „vážit si“), 義秀 (*Jošihide*; 義 + „vynikající“), 義武 (*Jošitake*; 義 + „udatný“), 義続 (*Jošicugu*; 義 + „převzít/zdědit“)

忠 („loajální“): 忠男 / 忠夫 (*Tadao*; 忠 + „muž“), 忠 (*Kijoši/Tadasu*), 忠彦 (*Tadahiko*; 忠 + „muž“), 忠道 (*Tadamiči*; 忠 + „cesta/norma“), 忠親 (*Tadačika*; 忠 + „přátelský/blízký“), 忠次郎 (*Čúdžiró*; 忠 + „druhorozený“), 忠治 (*Čúdži*; 忠 + „vládnout“)

信 („spolehlivost/důvěra“): 信夫 (*Šinobu*; 信 + „muž“), 信之 (*Nobujuki*; 信 + „vydat se“), 信一 (*Šin'iči*; 信 + „1“)

孝 („poslušný/uctivý“): 孝 (*Takaši/Kó*), 孝夫 / 孝雄 (*Takao*; 孝 + „muž“), 孝一 (*Koiči*; 孝 + „1“), 孝二 (*Kódži*; 孝 + „2“)

正 („správný“): 正隆 (*Masataka*; 正 + „prospívající/prosperující“), 正義 (*Masajoši*; 正 + „správný/spravedlivý“), 正雄 (*Masao*; 正 + „muž“), 正俊 (*Masatoši*; 正 + „vznešený/krásný/vynikající“)

徳 („mravný“): 徳男 (*Tokuo*; 徳 + „muž“), 徳二郎 (*Tokudžiró*; 徳 + „druhorozený“), 高德 (*Takanori*; „vysoký“ + 徳)

節, 貞 („zdrženlivý/skromný“): 節太郎 (*Secutaró*; 節 + „prvorozený“), 節男 (*Secuo*; 節 + „muž“), 貞一 (*Teiči*; 貞 + „1“), 貞雄 (*Sadao*; 貞 + „muž“)

賢, 哲 („moudrý/bystrý“): 賢治 (*Kendži*; 賢 + „vládnout/mít pod kontrolou“), 哲夫 (*Tecuo*; 哲 + „muž“)

英, 俊 („ušlechtilý/vznešený/krásný“): 英夫 (*Hideo*; 英 + „muž“), 英次 (*Hidecugu*; 英 + „následující/druhorozený“), 英一 (*Eiči*; 英 + „1“), 英二 (*Eidži*; 英 + „2“), 英成 (*Hidenari*; 英 + „dosáhnout (něčeho velkého)“), 俊雄 / 俊郎 (*Tošio*; 俊 + „muž“), 俊義 (*Tošijoši*; 俊 + „správný“)

秀 („vynikající“): 秀 (*Hide*), 秀雄 (*Hideo*; 秀 + „muž“), 秀一 (*Juiči*; 秀 + „prvorozený“), 秀信 (*Hidenobu*; 秀 + „spolehlivý“), 秀蔵 (*Hidezó* + „skrýt/uchovat“)

勇 („udatný/statečný/odvážný“): 勇 (*Isamu*), 勇夫 (*Isao*; 勇 + „muž“), 勇人 (*Hajato*; 勇 + „člověk“)

武 („udatný/válečník“): 武 (*Takeši*), 武士 (*Takeši*; 武 + „muž“/„udatný“), 武雄 / 武夫 / 武郎 (*Takeo*; 武 + „muž“), 武久 (*Takehisa*; 武 + „dlouhý čas/věčnost“), 武松 (*Takemacu*; 武 + „borovice“)

Vzhledem k tomu, že ženská jména byla zapisována převážně kanou, lze se v mnohých případech jejich významu jen domýšlet. Nicméně i mezi ženskými jmény tvoří početnou skupinu právě jména vyjadřující určité morální hodnoty a povahové vlastnosti, které byly považovány u žen za žádoucí. Nalezneme zde, podobně jako v mužských jménech, zejména **pravdivost a spravedlnost** (např. *Masa*), **věrnost, počestnost a spolehlivost/důvěru** (*Sada*, *Secu*, *Nobu*, *Misao*), **dobro/správnost** (*Joši*), **úctu** (*Kei*) a **poslušnost a úctu k rodičům** (*Taka*).

Dalším společným sémantickým rysem tehdejších jmen je **přání dobrého života**, jež v mužských jménech vyjadřovaly znaky 隆, 繁, 栄 s významem „vzkvétat“, „prosperovat“, dále znak 喜 s významem „radost“ a znak 幸 s významem „štěstí“.

Př. 隆, 繁, 栄 („prosperovat/vzkvétat“): 隆吉 (*Rjúkiči*; 隆 + „štěstí“), 繁治 (*Kendži*; 繁 + „vládnout/mít pod kontrolou“), 栄造 (*Eizó*; 栄 + „budovat“), 栄太郎 (*Eitaró*; 栄 + „prvorozenný“)

喜 („radost“): 喜一 (*Kiichi*; 喜 + „1“), 多喜二 (*Takidži*; „mnoho“ + 喜 + „2“), 多喜雄 (*Takio*; „mnoho“ + 喜 + „muž“)

幸 („štěstí“): 幸一 (*Kóichi*; 幸 + „1“), 幸三郎 (*Kózaburó*; 幸 + „třetí v pořadí“)

Podobně mezi ženskými jmény nalezneme příklady jako *Sakae*¹⁹⁾ („vzkvétat“), *Tomi* („blahobyt/bohatství“) či *Fuku* („štěstí/požehnání“).

Vlastnosti, které rodiče svým dětem přáli, často vyjadřovali například jmény zvířat, ptáků či ryb. *Tora* („tygr“) či *kuma* („medvěd“) symbolizovali sílu, *kame* („želva“) či *curu* („jeřáb“) dlouhověkost, pevné zdraví. Zatímco v případě mužských jmen byl takový prvek zakomponován do znakové složeniny, např. 亀吉 (*Kamekiči*, „želva“ + „štěstí“), 熊彦 (*Kumahiko*, „medvěd“ + „muž“), ženy dostávaly jména jako *Otora*, *Okame* (tj. zdvořilostní prefix „o“ + dané zvíře). V mužských jménech přání dobrého zdraví vyjadřovaly také znaky 健 a 康 (oba „zdravý“, „pevný“).

Př. 健 („zdravý“): 健次郎 (*Kendžiró*; 健 + „druhorozenný“), 健吉 (*Kenkiči*; 健 + „štěstí“), 健蔵 (*Kenzó*; 健 + „skrýt/uchovat“), 健作 (*Kensaku*; 健 + „vytvořit“), 健 (*Takeši/Ken*), 健二 (*Kendži*; 健 + „2“)

康 („zdravý“): 康雄 (*Jasuo*; 康 + „muž“), 康成 (*Jasunari*; 康 + „dosáhnout/něčeho velkého“)

¹⁹⁾ Odpovídá znaku 栄, avšak nejčastěji bylo zapisováno katakanou.

Ve jménech byla pro své vlastnosti oblíbená také některá zvířata z čínského zvěrokruhu, např. drak, tygr, kůň či had. Tento zvyk přetrval až do současnosti, přičemž konkrétní zvíře je zpravidla zvoleno na základě souvislosti mezi rokem narození a tím, že je tento rok ve znamení právě daného zvířete. Např. v roce 1916, který byl ve znamení draka, se v žebříčku pojišťovny Meidži Jasuda jméno 辰雄 (*Tacuo*; „drak“ + „muž“) objevilo na prvním místě. Nicméně v době Meidži se ve jménech objevují znaky zvířat z čínského zvěrokruhu i bez této souvislosti.

Př. 虎, 寅 („tygr“): 虎雄 (*Torao*; 虎 + „muž“), 虎三 (*Torazó*; 虎 + „3“), 寅雄 (*Torao*; 寅 + „muž“), 寅三郎 (*Torasaburó*; 寅 + „třetí v pořadí“)

辰, 龍 („drak“): 辰雄 (*Tacuo*; viz výše), 龍太郎 (*Rjútaró*; 龍 + „prvorozený“)

巳 („had“): 廣巳 (*Hiromi*; „široký/rozlehlý“ + 巳)

Vedle jmen živočichů byla v ženských jménech běžná označení rostlin, stromů a ovocných plodů, např. *Hana* („květina“), *Kaja* („ozdobnice“/lat. *Miscanthus*), *Ine* („rýže“), *Ume* („slivoň“), *Take* („bambus“), *Sugi* („cedr“), *Kacura* („zmarličník japonský“/lat. *Cercidiphyllum japonicum*), časových údobí a ročních dob, např. *Toki* („čas/doba“), *Toši* („rok“), *Haru* („jaro“), *Nacu* („léto“) aj. Dívky byly pojmenovávány i podle různých surovin, jako např. *Sato* (*sató*, „cukr“), *Suna* („písek“), *Iši* („kámen“), *Suzu* („cín“), či *Tecu* („železo“). Další sémantickou skupinu tvoří barvy: *Širo* („bílá“), *Aka* („červená“), *Midori* („zelená“) ad.

Období Meidži bylo především obdobím budování moderního japonského státu a postupného upevňování jeho postavení v Asii. Motiv vlasti se v té době objevil v řadě převážně mužských jmen ve znacích nesoucích význam „země/vlast“ (国, respektive starší varianta jeho zápisu 國, či 邦).

Př. 國: 國男 / 國士 (*Kunio*; 國 + „muž“/„udatný“), 國利 (*Kunitoši*; 國 + „být k užítku/sloužit“), 國一 (*Kuniiči*; 國 + „1“), 國三 (*Kunizó*; 國 + „3“)

邦: 邦一 (*Kunikazu/Kuniiči*; 邦 + „1“), 邦三郎 (*Kunisaburó*; 邦 + „třetí v pořadí“), 邦武 (*Kunitake*; 邦 + „udatný“), 邦道 (*Kunimiči*; 邦 + „cesta/norma“), 邦太郎 (*Kunitaró*; 邦 + „prvorozený“), 邦義 (*Kunijoši*; 邦 + „správný“)

Kvantitativně nevýznamný, avšak zajímavý fenomén, jehož novou a mnohem silnější vlnu zaznamenává japonská společnost v posledních desetiletích, představovala volba západních jmen, přepsaných katakanou nebo znaky. Snad nejznámější osobou, která tímto způsobem pojmenovala své potomky, byl spisovatel Mori Ógai, jehož ovlivnil pobyt v Německu a studium německé literatury. Svým dětem dal německá jména, a sice: *Oto* (於菟; *Otto*), *Mari* (茉莉; *Maria*), *Annu* (杏奴; *Anne*), *Furicu* (不律; *Fritz*) a *Rui* (類; *Louis*). Západně znějící jména pak dostala i jeho vnoučata:

Makusu (真章; Max), *Tomu* (富; Tom), *Reo* (礼於; Leo), *Hansu* (樊須; Hans), *Džódži* (常治; George), *Džaku* (爵; Jacques), *Tóru* (亨; Thor) a *Io* (五百; Io).²⁰⁾

Podobný příklad byl zaznamenán i v dotazníkovém šetření:

Šest z devíti dětí narozených manželům z Hokkaida mezi lety 1901 a 1919 bylo pojmenováno západními jmény: děvčata dostala jména *Mari* (マリ; *Mary*), *Airin* (アイリン; *Irene*) a nejmladší *Júdžini* (ユウジニイ; *Eugenie*), prý po německé královně.²¹⁾ Chlapci byli pojmenováni *Džódži* (譲二; *George*), *Maten* (摩天; *Martin*) a *Aisaku* (愛策; *Isaac*).

Období Meidži bylo také obdobím válečných konfliktů, kterými Japonsko usilovalo o bezpečnost a rovnoprávnost, a zároveň o územní expanzi, a tato atmosféra se také projevila ve jménech dětí, které se během této doby narodily nebo jejichž otcové ve válce bojovali. První čínsko-japonská válka (日清戦争, 1894–1895), která Japonsku zajistila postavení první asijské velmoci, se v mužských jménech odrazila zvýšeným výskytem znaku 清 („čistý/průzračný/ryzí“). Tento znak, vedle svého pozitivního významu, představoval znak z názvu tohoto válečného konfliktu,²²⁾ a představoval tak vzpomínku na důležité vítězství. Nejoblíbenějším se stalo jméno 清 (*Kijoši*). Jako další příklady můžeme uvést např. mužská jména 清男 (*Kijoo/Sugao*; 清 + „muž“), 清彦 (*Haruhiko*; 清 + „muž“), 清張 (*Kijoharu*; 清 + „rozvinout/naplňt“) a ženská jména キヨ / きよ (*Kijo*) a きよ子 / 清子 (*Kijoko*; 清 + „dívka“). Ve jménech se v té době objevil i znak s významem „vítězství“ 勝, např. mužské 勝保 (*Kacujasu*; 勝 + „udržet“) či ženské かつ子 / 勝子 (*Kacuko*; 勝 + „dívka“). Podobný vliv měla na jména i rusko-japonská válka (1904–1905).

Rodiče pojmenovali svého syna narozeného v roce 1906 *Tógó* (東郷) podle japonského admirála Tógóa Heihačiróa,²³⁾ který vítězstvím v bitvě u Cušimy rozhodl rusko-japonskou válku.

Období Taišó (1912–1926)

V roce 1912 nastoupil na trůn císař Jošihito a započala éra Taišó (大正). Tato významná událost se okamžitě odrazila ve jménech narozených dětí. Na prvním místě žebříčku pojišťovny Meidži Jasuda se v prvním roce nové éry mezi mužskými jmény

²⁰⁾ Např. Dž. Kida, *Namae no nihonši*, Tokio 2002, s. 98; dále také T. Kuniwaki, *Otokono ko onna no ko namae džiten*, Tokio 2005, s. 63.

²¹⁾ Zřejmě se jednalo o Viktorii Evženie z Battenbergu.

²²⁾ Znak 清 označuje v japonském názvu války (日清戦争) Čínu, konkrétně tehdejší dynastii Čching.

²³⁾ Je zajímavé, že rodiče pro rodné jméno svého syna zvolili zrovna příjmení japonského admirála.

objevilo jméno 正一 (*Šóiči*), jehož první znak je znakem obsaženým v názvu éry a druhý znak je číslovka 1, tj. jméno vyjadřuje, že se jeho nositel narodil v 1. roce éry Taišó. Rovněž může znamenat, že se jedná o prvorozeného syna (viz výše) narozeného v dané éře, o čemž svědčí i fakt, že toto jméno bylo poměrně oblíbené i v několika dalších letech. V druhém roce této éry se mezi nejoblíbenějšími jmény objevilo jméno 正二 (*Šódži*; „narozen v 2. roce éry Taišó“²⁴) a ve třetím 正三 (*Šózó*; „narozen ve 3. roce éry Taišó“). Znak 正 v té době figuroval i v řadě dalších jmen, např. 正 (*Tadaši*; „správný“), 正雄 / 正夫 (*Masao*; „správný“ + „muž“), 正治 (*Šódži*; „správný“ + „vládnout“) a v ženském jméně 正子 (*Masako*; „správný“ + „dívka“). Tento znak byl pro své významy „správný“ a „spravedlivý“ poměrně rozšířen již v období Meidži a začátek nové éry jeho oblíbenost ještě umocnil. Podobně se ve jménech projevil i počátek éry Šówa (昭和, 1926–1989) a o něco méně i počátek éry Heisei (平成, od r. 1989).

Počátek nové éry se projevil také v nárůstu oblíbenosti a zvýšeném výskytu jmen, jako jsou *Jošio*, *Joši* či *Jošiko*, v nichž *Joši* (ačkoli psáno různými způsoby), připomíná nástup nového císaře *Jošihita* (嘉仁) na trůn.²⁵

V éře Taišó začala v mužských jménech postupně převažovat dvouznamová jména, přičemž na druhé, respektive koncové pozici se často vyskytoval znak nesoucí význam „muž“ (雄, 男, 夫, 郎, případně 彦) nebo znak vyjadřující pořadí narození. Od dvacátých let začalo přibývat jednoznamových jmen a ve čtyřicátých a padesátých letech byla nejběžnější mužská jména typicky jednoznamová.

Zásadní změnou v podobě ženských jmen v tomto období bylo masové rozšíření koncového znaku 子 (*ko*), které se stalo součástí většiny ženských jmen. V počátečním období vedle sebe koexistovaly dvojice tradičního jména psaného kanou a moderního zapisovaného znaky a s koncovým *ko*: フミ (*Fumi*) – 文子 (*Fumiko*; „písmo/literatura“ + „dívka“), キヨ, きよ (*Kijo*) – 清子 (*Kijoko*), キミ, きみ (*Kimi*) – 君子 (*Kimiko*; „panovník/respektovaná osoba“ + „dívka“). V roce 1921 tento koncový znak obsahovalo všech deset nejoblíbenějších jmen podle žebříčku pojišťovny Meidži Jasuda. Zároveň byl dovršen posun od jmen zapisovaných kanou ke jménům zapisovaných znaky, která získala na převaze.

Dvoumórová jména typická pro období Meidži nevymizela a mezi jmény se objevovala i v dalších desetiletích. Nicméně o tom, že získala jakýsi punc nemodernosti,

²⁴) Opět i zde může číslice vyjadřovat pořadí narození, čili „druhorozený, narozený v éře Taišó“.

²⁵) V 2. polovině 19. století byl sice zrušen zákaz používat ve jménech znaky vyskytující se ve jménech císařů, císař však představoval cosi posvátného, nedotknutelného, a proto v této době, na rozdíl od pozdějších období, lidé raději volili jiné znaky se stejným čtením. Použitím foneticky shodného prvku tak rodiče svým dětem prostřednictvím jména vytvořili s osobou císaře jakési pomyslné pouto.

svědčí i skutečnost, že řada žen, které v období Taišó dostaly jména jako např. *Kimi* (キミ), si k nim později přidávala 子, aby lépe zněla.²⁶⁾

Jedna respondentka si při uvádění jména své babičky nebyla jistá, zda se oficiálně jmenuje *Ecu* nebo *Ecuko*, ale celá rodina ji prý oslovuje *Ecuko*. Podobně si nebyla jistá ani u ostatních starších rodinných příslušnic.

Výrazným prvkem ve jménech mužů i žen narozených v období Taišó je silné zastoupení znaku 清 („čistý/průzračný/ryzí“). S příchodem „nové doby“, která dávala naději něčeho nového a vyžadovala silné osobnosti, čisté a nezkažené, získal tento znak, oblíbený již v předchozím období, ještě více na popularitě. Mužské jméno 清 (*Kijoši*) a ženské jméno キヨ / きよ (*Kijo*), později 清子 (*Kijoko*) figurovala na předních příčkách žebříčku pojišťovny Meidži Jasuda po celé období a jejich obliba přetrvala i do dalších desetiletí. Jak bylo popsáno výše, obliba tohoto znaku vzrostla v souvislosti s první čínsko-japonskou válkou, kterou připomínal a oslavoval. Po rusko-japonské válce a anexi Koreje v roce 1910 Japonsko pokračovalo ve své expanzivní politice i v období Taišó. Díky minimální, avšak velmi úspěšné účasti v první světové válce posílilo svou pozici ve východní Asii a Tichomoří. Dětem narozeným v tomto období válečných konfliktů byl znak 清 vkládán do jmen taktéž jako symbol předchozích válečných vítězství či jako vzpomínka na účast otce ve válce. K jeho zvýšenému výskytu však nepochybně přispěl také zvyk dědit jeden znak jména v mužské linii rodiny. I proto se tento znak, populární na přelomu 19. a 20. století, objevil znovu i ve jménech další generace.

Jména tří bratrů *Kijomiho* (清視; 清 + „pečovat/střežit“), *Seisakua* (清作; 清 + „vytvořit“) a *Seimacua* (清松; 清 + borovice“) narozených kolem roku 1920 spojuje právě znak 清 ze jména jejich otce *Seitaróa* (清太郎; 清 + „prvorozený“).²⁷⁾

Tuto dobovou atmosféru odrážejí i další jména vyjadřující přání rodičů, aby z jejich synů vyrostli stateční a odvážní jedinci, jako např. 武雄 (*Takeo*; „udatný“ + „muž“), 勇 (*Isamu*; „odvážný“), 武彦 (*Takehiko*; „udatný“ + „muž“), 勇輝 (*Júki*; „odvážný“ + „zářit/svítit“), 豪太 (*Góta*; „silný/nebojácny“ + „prvorozený“) atp.

²⁶⁾ Dž. Kida, o. c. v pozn. 20, s. 127. Dále také K. Makino, *Kodomo no namae ga abunai*, Tokio 2012, s. 16. Makino dokonce uvádí, že pokud píšeme dopis starší ženě, jejíž jméno je ještě dvoumórové, jako např. *Fumi*, je otázkou etikety připojit za něj 子.

²⁷⁾ Japonci nemají ve zvyku používat v rámci rodiny stejná jména, ale tradičně používají za základ nového jména určitý komponent, nejčastěji jeden znak, ze jména některého z rodičů či prarodičů, čímž vytvářejí mezi příslušníky rodiny určité pouto. Tento tradiční jev nalezneme i v současných rodinách.

V období Taišó, kdy pokračovalo budování nového státu, hrála rodina, představující základní jednotku japonského sociálního systému, velmi významnou politickou i společenskou úlohu. V nové, rychle se měnící době představovala poslední baštu konfuciánských společenských norem v Japonsku.²⁸⁾ Toto je patrné i ze jmen dětí narozených v tomto období, v nichž jsou, podobně jako v období předchozím, stále hojně zastoupeny znaky vyjadřující **morální hodnoty a ctnosti**.

Dalším výrazným sémantickým rysem převážně ženských jmen, který taktéž pokračoval již z předchozího období, je prvek **zdraví a dlouhověkosti**. Přes rychlý technický pokrok byla éra Taišó stále obdobím s omezenou lékařskou péčí (v mnoha vesnicích nebyl lékař) a vysokou dětskou úmrtností. Rodiny měly hodně dětí a bylo poměrně běžné, že některé z nich zemřely. Proto se v té době stále hojně objevovala jména, která vyjadřovala přání rodičů, aby jejich dcery byly zdravé a dlouho žily. Na rozdíl od předchozího století, kdy zdraví a dlouhověkost běžně vyjadřovaly znaky zvířat symbolizující sílu či dlouhověkost, v období Taišó se tyto významy nejvíce projevovaly ve znacích 久 („dlouhý čas/věčnost“) a 代 („doba/věk/generace“). Mezi častá jména v té době patřila 千代 / チヨ (Čijo; „1000“ + „věk“), 千代子 (Čijoko; „1000“ + „věk“ + 子) a 久子 (Hisako; „dlouhý čas/věčný“ + 子).²⁹⁾ Jméno *Hisako* se udrželo mezi nejoblíbenějšími jmény až do konce 30. let minulého století.

Počáteční roky období Šówa (1926–1989)

Podobně jako nástup éry Taišó i éra Šówa se odrazila ve jménech dětí narozených v jejím počátečním období. Název éry (昭和, „jasný/zářící“ + „mír/harmonie“) měl silný vliv na rodiče a především znak 昭, který se v běžném životě příliš nepoužíval, působil svěže a neotřele. Okamžitě se ve jménech rozšířil. Mezi mužskými jmény byla oblíbená jména 昭一 (Šóiči),³⁰⁾ 昭二 (Šódži), 昭三 (Šózó) a dále např. 昭 (Šó/Akira) a mezi ženskými 昭子 (Šóko). Zřejmě vlivem oblíbenosti znaku 昭 se v ženských jménech často objevovaly také znaky 照 a 光 s podobným významem („svítit/zářit“), např. 照子 (Teruko), 光子 (Teruko/Micuko). Druhý znak z názvu éry, 和, nese význam „harmonie“, která je považována za jednu z hlavních japonských kulturních hodnot. Tento znak se objevil v mužském jménu 和夫 (Kazuo, „mír/harmonie“ + „muž“) v počátečních letech nové éry a díky svému významu pak znovu, bezprostředně po skončení druhé světové války. Naproti tomu ženské jméno 和子 (Kazuko; „mír/ harmonie“)

²⁸⁾ E. O. Reischauer – A. M. Craig, o. c. v pozn. 18, s. 200.

²⁹⁾ Varianty Čijo a Hisa psané obvykle katakanou, tj. チヨ a ヒサ, byly běžné i v předchozím období.

³⁰⁾ Toto jméno se objevilo mezi oblíbenými jmény až v druhém roce éry Šówa, protože nová éra byla vyhlášena jen několik dní před koncem roku. Ve většině případů tedy nenese význam „narozen v prvním roce éry Šówa“, ale „prvorozený syn narozený v éře Šówa“.

nie“ + „dívka“) bylo poměrně běžné již před začátkem éry Šówa a jeho popularita, kterou počátek nové éry ještě umocnil, trvala nepřetržitě až do konce 50. let.

Ve 30. letech začala sílit tendence dávat chlapcům jednoznaková jména. Tento trend pokračoval zhruba do konce 50. let a představuje zajímavý rys japonských mužských jmen. V ženských jménech pokračoval trend započatý v předchozích obdobích. Jména byla většinou třímórová, zapisovaná dvěma či třemi znaky, přičemž koncový znak byl typicky (ale ne výlučně) znak 子.

Po ekonomickém boomu, k němuž významně přispěla i úspěšná účast Japonska v první světové válce, následovalo 20 let ekonomicky slabého období. Počátkem 30. let muselo Japonsko čelit hospodářské krizi, která jej velmi citelně zasáhla v důsledku světové hospodářské krize. Tuto situaci můžeme vycítit i ze zvýšeného výskytu jmen jako 茂 (Šigeru; „vzrostlý/košatý“, „prospívající“), 実 / 稔 (Minoru; „plodící ovoce“) či 豊 (Jutaka; „bohatý/oplývající“), která vyjadřují **touhu po blahobytu**, po lepších časech. V ženských jménech se toto obtížné období taktéž promítá, i když jiným způsobem, jinými sémantickými významy. Ženy v té době zastávaly náročnou práci v domácnosti, v továrnách či v zemědělství. Obvykle nemohly rozhodovat o svém životě ani o svém partnerovi. Jména v té době narozených dívek proto často vyjadřovala přání rodičů, aby se jejich dcery měly lépe, aby vedly šťastný (幸) život. Oblíbené bylo zejména jméno 幸子 (Sačiko; „štěstí“ + 子) a častá byla i jména jako 悦子 (Ecuko; „spokojenost/radost“ + 子), 栄子 / 榮子 (Eiko; „vzkvétat“ + 子), 富子 (Tomiko; „bohatství/blahobyt“ + 子).

V roce 1932, tedy v době, kdy Japonsko zažívalo silnou hospodářskou krizi a předzvěst blížících se válečných konfliktů, pojmenovali rodiče svou dceru 安子 (Jasuko; „klidný/mírný“ + 子). Znakem 安 vyjádřili přání, aby prožila klidný a spokojený (安心) život, v bezpečí (安全) a stabilitě (安定).

Zároveň jsou v tomto období ve jménech stále patrné morální hodnoty. Od žen se především očekávalo, že budou **ctnostné, věrné, poslušné** a **uctivé**, což je zřetelné ve jménech jako 節子 (Secuko; „věrný/počestný“ + 子), 貞子 (Sadako/Teiko; „počestný/zdrženlivý“ + 子), 信子 (Nobuko; „spolehlivost/důvěra“ + 子), 孝子 (Takako; „poslušný/uctivý“ + 子), a dále třeba 敬子 (Noriko/Keiko; „respektující/respektovaný“ + 子).

Rodiče pojmenovali své dvě dcery Takako (孝子; „poslušný/uctivý“ + 子) a Jukuko (行子; „jít“ + 子), aby byly vůči svým rodičům poslušné, uctivé a milující. Znak 孝 a 行 pocházejí ze sinojaponské složeniny 孝行 (kókó) nesoucí právě tento význam. Zatímco ve jménu starší dcery je tento význam díky znaku 孝 evidentní, ve jménu mladší dcery tento motiv z daného znaku bez uvedeného vysvětlení nelze odvodit.

V období Šówa se začal v ženských jménech častěji než dříve objevovat znak 美 („krása/krásný“), který se stal výrazným sémantickým rysem ženských jmen následujících období, zejména 60. let.

Př. 美子 (*Jošiko*), 美代子 (*Mijoko*; 美 + „věk/doba/generace“ + 子), 久美子 (*Kumiko*; „věčnost“ + 美 + 子), 由美子 (*Jumiko*; „vzor/důvod“ + 美 + 子), 惠美子 (*Emiko*; „požehnaný/chytrý“ + 美 + 子), 美惠子 (*Mieko*; 美 + „požehnaný/chytrý“ + 子), 美智子 (*Mičiko*; 美 + „moudrost“ + 子)

Odras druhé světové války ve jménech

Japonská expanzivní politika, jejímž záměrem bylo získání kontroly nad celou východní Asií a Pacifikem, vedla po řadě ozbrojených incidentů v roce 1937 k válce s Čínou a následnému zapojení do druhé světové války. Válečná atmosféra, silně podporovaná japonským nacionalismem, se odráží i ve jménech chlapců narozených v tomto období.

Dvojčatům narozeným v roce 1938 dali rodiče jména *Kunio* (国雄; „země/vlast“ + „muž“) a *Mamoru* (守; „chránit“), která společně formují heslo „Kuni o mamoru“ („Chránit svou vlast“).

V době války opět stoupla oblíbenost jmen symbolizujících **boj, vítězství, odvahu a statečnost**, která se často objevovala během období Meidži a první poloviny éry Taišó, jako např. 勝 (*Masaru*; „vítězný/zvítězit“), 勲 (*Isao*; „zasloužilý“), 武 (*Takeši*; „udatný/válečník“) či 勇 (*Isamu*; „udatný/statečný/odvážný“).³¹⁾ Podle statistiky pojišťovny Meidži Jasuda bylo jméno 勝 (*Masaru*) v počátečních letech války (1938–1939) a v době japonské agrese v jihovýchodní Asii (1942–1945) vůbec nejčastějším jménem dávaným novorozeným synům. Znaky s touto tematikou se objevovaly i ve dvouznakových jménech jako 勝男 (*Kacuo*; „vítězný“ + „muž“), 勝己 (*Kacumi*; „vítězný“ + „já“), 武雄 (*Takeo*; „udatný“ + „muž“), 武彦 (*Takehiko*; „udatný“ + „muž“), 征雄 (*Jukio*; „vydat se na dalekou cestu/jít do války“ + „muž“), 勲雄 (*Isao*; „zasloužilý“ + „muž“) aj. Atmosféru doby dokresluje i jméno 進 (*Susumu*; „postupovat/jít kupředu“).

Za volbou některých jmen stojí zajímavé dobové asociace či zdroje inspirace, které nejsou ze sémantických významů znaků přímo patrné, ale v dané rodině se tradují.

V roce 1941 inspiroval otce k pojmenování syna jménem *Masatake* (正武; „správný“ + „udatný“) krátký úryvek „sei ni šite bu“ (正にして武, dosl. „buď spravedlivý a udatný“) z příručního vojenského kodexu 戦陣訓 („Instrukce na bojiště“), který byl rozdán všem vojákům japonské císařské armády jménem ministra války Tódžóa na začátku téhož roku.

³¹⁾ Poslední uvedené jméno bylo oblíbené i po celé období Taišó.

V roce 1942 pojmenovali rodiče svého syna *Takemicu* (武光; „udatný“ + „světlo“) po slavném generálovi Kikučimu Takemicuovi, který ve 14. st. bojoval na straně císaře. Motivem bylo i původní příjmení matky Kikuči.

V roce 1943 dal otec, který byl profesionálním vojákem, svému synovi jméno *Kóiči* (紘一), které pochází z politického sloganu „Hakkó ičiu“ (八紘一宇; dosl. „8 koutů“ = „svět (vymezený 8 body)“ + „1 střecha“, což přeneseně znamená „celý svět pod jednou střechou“), populárního v období před druhou světovou válkou.³²⁾

Ve stejném roce použili jiní rodiče pro jméno svého syna slovo z textu státní hymny a pojmenovali jej *Iwao* (巖, „mohutná skála“).³³⁾

Na počátku 40. let panovalo v Japonsku vlivem nacionalistické propagandy přesvědčení, že je Japonsko neporazitelné. Avšak v roce 1942 utrpělo drtivou porážku v bitvě u Midway, která znamenala zásadní obrat ve válečném vývoji, vedoucí nakonec k celkové porážce Japonska. Běžní občané však dlouho neznali pravdu o vývoji na frontě, a proto ačkoli reálná šance na vítězství klesala, počet jmen se symbolikou **boje a vítězství** narůstal. Je otázkou, zda jména vyjadřující vítězství pramenila skutečně z víry ve vítězství nebo z touhy po něm, tedy zda tato jména spíš než atmosféru či realitu dané doby neodrážejí, co společnost v té době postrádala a po čem zoufale toužila.

Spisovatel Morita Masakacu (森田必勝) se narodil těsně před koncem války. Je dost pravděpodobné, že kdyby se narodil o měsíc či dva později, jméno *Masakacu* (必勝; „jisté vítězství“) by již nedostal.³⁴⁾

Ženská jména, na rozdíl od mužských, válku příliš nereflektovala. Výjimkou je snad jen jméno *Kacuko* (勝子; „vítězný“ + 子), které bylo během válečných let poměrně časté, dokonce ještě v roce 1945. V ženských jménech se, podobně jako v předválečném období, objevovaly významy představující **morální hodnoty**. Pozitivní významy **šťěstí, spokojenosti a blahobytu**, které se ve jménech taktéž stále hojně vyskytovaly, je i zde nutné vzhledem k době interpretovat jako touhu po daném, nikoli jako odraz doby. Stejně tak přetrvávající popularitu jména *Kazuko* (和子; „mír“ + 子) v tomto období můžeme vykládat mimo jiné jako projev touhy po míru.

Krátký, ale poměrně silný vliv na mužská i ženská jména měly v roce 1940 mohutné oslavy 2600 let od legendárního založení japonského státu (紀元二千六百年記念行事). Tato událost se okamžitě projevila ve jménech dětí narozených v tomto

³²⁾ Za druhé světové války používáno v rámci státní ideologie jako slogan pro vybudování společného území „Velká východoasijská sféra vzájemné prosperity“.

³³⁾ 君が代は千代に八千代に細石の巖となりて苔の生すまで; „Nechť vládne panovnícký rod tisíc, ach ano osm tisíc let, až zrnka písku se změní v **mohutné skály** porostlé mechem.“ (přel. Vlasta Hliská).

³⁴⁾ Dž. Kida, o. c. v pozn. 20, s. 136.

roce, především výskytem znaku 紀, který je prvním znakem v sinojaponské složenině 紀元 (*kigen*) s významem „počátek (letopočtu)“. Mezi ženskými jmény se dostalo do popředí jméno 紀子 (*Noriko*), které se do té doby vyskytovalo jen zřídka (ve statistikách pojišťovny Meidži Jasuda se toho roku ocitlo na prvním místě), a mezi mužskými jmény zaznamenala výrazný nárůst jména 紀男 / 紀雄 / 紀夫 (*Norio*). Stejný znak obsahuje např. i jméno 紀一 (*Kiichi*; 紀 + „prvorozený“) a další jména. Toto výročí připomíná také např. jméno 二六 (*Niroku*), sestávající z číslic 2 a 6.

I následující jméno, ačkoli na první pohled toto výročí nereflektuje, jím bylo ovlivněno:

Rodiče dali svému synovi jméno *Jukio* (幸雄; „štěstí“ + „muž“), protože se narodil v radostném roce významného výročí.

Poválečné období

Prohraná válka způsobila obrovskou zkázu. Města, včetně infrastruktury, byla zničena a obyvatelstvo hladovělo. Většina Japonců, ačkoli je kapitulace zaskočila, konec války uvítala a zároveň se obávala, co bude následovat. Americká okupace však místo odplaty nabídla konstruktivní cestu k lepšímu životu a Japonci se s úlevou otevřeli změně. Zajímavý důkaz počátečních obav z okupace přináší následující příklad:

Rodiče zvolili pro svou dceru, narozenou v roce 1946, jméno *Fumie*, pro které zvolili zápis 富美恵 („obdařená bohatstvím a krásou“). Avšak z obavy, že v době okupace bude zakázáno používat znaky, anebo dokonce i japonštinu, se nakonec rozhodli pro zápis hiraganou (ふみえ).

Konec války se v roce 1946 ve jménech narozených chlapců projevil v podstatě okamžitým vymizením znaků vyjadřujících vítězství a zásluhy a naopak nárůstem výskytu znaku 和, zejména ve jméně 和夫 (*Kazuo*), symbolizujícího **mír** a **harmonii**. Stejně jako v předválečných letech byla i v obtížné poválečné situaci velmi oblíbená mužská jména vyjadřující přání **dobré úrody** a **blahobytu** (稔, 実, 茂,³⁵ 豊 viz výše).

Rodiče dali svému synovi, narozenému v roce 1947, jméno *Tojoaki* (豊昭) s přáním, aby žil v lepším, bohatém (豊) období éry Šówa (昭和), než bylo doposud.

Přání mírového **rozvoje a pokroku** vyjadřují jména jako 進 (*Susumu*; viz výše), 隆 (*Takaši*; „zvyšovat/prosperovat“), 登 (*Noboru*; „stoupat“), *Osamu* (修; „mít disciplínu/ učit se“), 博 (*Hiroši*; „široký / znalostmi/“), či v 50. letech 勉 (*Cutomu*;

³⁵) Na poválečnou popularitu jména *Šigeru* měla velmi pravděpodobně vliv také skutečnost, že se v roce 1951 ministerským předsedou stal *Jošida Šigeru*. V té době již poměrně oblíbené jméno se tak na další čtyři roky dostalo na 1. místo žebříčku pojišťovny Meidži Jasuda.

„pracovitý/ silný/mocný“). Mnohá z nich byla populární již před válkou a během války, tehdy však odkazovala k jiným skutečnostem.

V ženských jménech nedošlo v následujících letech k žádným zásadním změnám, a to ani z hlediska jejich struktury, ani významu. Většina jmen, která dostávaly dívky narozené v tomto období, byla stále třímórová, složená ze dvou nebo tří znaků, přičemž koncový znak byl stále typicky znak 子 (*ko*). Vzhledem k tomu, že se válka v ženských jménech nijak výrazně neprojevila, nedošlo v poválečném období ani k zásadnímu posunu z hlediska sémantiky. Mezi významy, které rodiče do jmen v tehdejší době volili, stále nalezneme oblíbené motivy **míru a harmonie** (和子 *Kazuko*), **štěstí a spokojenosti** (幸子 *Sačiko* nebo 悦子 *Ecuko*), a také **ctnosti a počestnosti** (節子 *Secuko*). Vlastnosti jako **velkorysost a otevřenost**, které se v ženských jménech v té době také často vyskytovaly, vyjadřovala např. jména 洋子 (*Jóko/Hiroko*; „široký/rozlehlý jako oceán“ + 子) a 弘子 (*Hiroko*; „široký/rozlehlý“ + 子), jejichž popularita přetrvávala již od třicátých let a udržela se až zhruba do konce let šedesátých.

Rodiče dali své dceři jméno *Jóko* (洋子), aby z ní vyrostl člověk se srdcem velkým jako Pacifik (太平洋).

Regulace znaků používaných ve jménech

Poměrně zásadní vliv na sémantickou podobu jmen mělo v roce 1946 zavedení seznamu tzv. „znaků náležitého užití“ (*tójó kandži*, 当用漢字), jímž byl počet do té doby používaných znaků zredukován na 1850. Tento krok byl součástí snahy o demokratizaci společnosti, tj. snahy o vytvoření společnosti, ve které by se všichni dorozuměli, měli rovný přístup k informacím a ke vzdělání. V roce 1947 bylo rozhodnuto, že i ve jménech bude možné používat pouze „znaky náležitého užití“.³⁶⁾ V důsledku této změny prakticky okamžitě vymizela řada do té doby běžných jmen, nebo se začala psát jinými znaky. Jako jeden příklad za všechny můžeme uvést do té doby poměrně oblíbená jména *Hiroši* a *Hiroko* zapisovaná znakem 弘. Ten však na novém seznamu znaků, které bylo možné ve jménech použít, nefiguroval. V mužských jménech okamžitě zaznamenal prudký nárůst už i tak oblíbený znak 博, který má stejné čtení a do jisté míry i podobný význam.

Rodiče chtěli svou dceru, narozenou v roce 1948, pojmenovat *Hiroko* (弘子). U přepážky na matrice se však dozvěděli, že kvůli prvnímu znaku obsaženému ve jménu nelze takové jméno zaregistrovat. Nakonec se tedy namísto jména *Hiroko* rozhodli pro jméno *Mihoko* (美穂子; „krása“ + „klas“ + 子).

³⁶⁾ Více viz např. T. Acudži, „*Namae*“ no kandžigaku, Tokio 2005; a také Dž. Enmandži, *Džinmeijó kandži no sengoši*, Tokio 2005.

V reakci na četné protesty a argumenty veřejnosti, že toto ustanovení omezuje svobodu rodičů při výběru jména, vybralo v roce 1951 Ministerstvo spravedlnosti dalších 92 znaků,³⁷⁾ které směly být společně se „znaky náležitého užití“, stanovenými Ministerstvem školství, ve jménech používány. Tento počín započal sérii rozšiřování tohoto seznamu v reakci na žádosti rodičů, které trvá až do současnosti.

Období od poloviny 50. let do konce období Šówa

Období od poloviny 50. let charakterizuje vysoký hospodářský růst, díky němuž se Japonsko po USA a Sovětském svazu stalo do poloviny 70. let třetí nejsilnější ekonomikou světa.³⁸⁾ V té době se podstatně zvýšila životní úroveň japonských rodin. Přibývalo domácností, ve kterých byla samozřejmostí tzv. 3S (*suihanki*, tj. rýžovar, *sódžiki*, vysavač a *sentakuki*, automatická pračka) a 3C (*car*, tj. automobil, *room-cooler*, klimatizace a *color TV*, barevná televize).³⁹⁾ Díky technickému pokroku ubylo ženám práce v domácnosti a přibylo volného času. Tato změna v potřebách a životní úrovni se postupně projevila i ve jménech. Začalo ubývat jmen vyjadřujících přání po větším blahobytu a v ženských jménech se do popředí dostal znak vyjadřující krásu 美. Nárůst tohoto znaku v ženských jménech byl sice patrný již před válkou, avšak na počátku 60. let představoval vůbec nejfrekventovanější znak v ženských jménech, pomineme-li koncový znak 子.⁴⁰⁾

Př. 久美子 (*Kumiko*; „věčnost“ + 美 + 子), 恵美子 (*Emiko*; „požehnaný/chytrý“ + 美 + 子), 美和子 (*Miwako* 美 + „mír/harmonie“ + 子), 美枝子 (*Mieko*; 美 + „větev“ + 子), 美智子⁴¹⁾ / 美知子 (*Mičiko*; 美 + „znalý“ + 子), 美代子 (*Mijoko*; 美 + „doba/generace“ + 子), 美穂子 (*Mihoko*; 美 + „klas“ + 子)

V 2. polovině 50. let se vůbec poprvé od roku 1921 mezi nejpopulárnější ženská jména podle žebříčku pojišťovny Meidži Jasuda dostalo jméno, které nemělo koncový znak 子 (*ko*), ale 美 (*mi*), a sice jméno 明美 (*Akemi*; „světlý/pozitivní“ + 美). V 60. letech mezi 10 nejoblíbenějšími jmény přibyla také 真由美 (*Majumi*; „pravda“ + „vzor/ důvod“ + 美), 由美 (*Jumi*; „vzor/důvod“ + 美) a 直美 (*Naomi*; „napravit“ + 美) a objevila se celá řada dalších jmen s tímto znakem na koncové pozici, např. 和美 (*Kazumi*; „mír/ harmonie“ + 美), 明美 (*Tošimi*; „světlý/pozitivní“ + 美), 千枝美

³⁷⁾ Seznam těchto 92 znaků např. viz T. Acudži, o. c. v pozn. 36, s. 82.

³⁸⁾ E. O. Reischauer – A. M. Craig, o. c. v pozn. 18, s. 280.

³⁹⁾ K. Makino, o. c. v pozn. 26, s. 76. srov. též E. O. Reischauer – A. M. Craig, o. c. v pozn. 18, s. 290.

⁴⁰⁾ Srov. např. A. Džugaku, *Nihondžin no namae* [Japonská jména], Tokio 1979, s. 160–162.

⁴¹⁾ Koncem 50. let k velké oblíbenosti tohoto jména výrazně přispěla popularita budoucí císařovny Mičiko, jejíž sňatek s korunním princem Akihitem byl velmi sledován. Oblíbené, i když ne do takové míry jako jeho ženská varianta, bylo i mužské jméno 美智雄 (*Mičio*; 美 + „moudrost“ + „muž“), jenž nejspíš volili rodiče, kteří doufali, že se jim narodí dívka a pojmenují ji 美智子.

(*Čiemi*; „1000“ + „větev“ + 美), 秀美 (*Hidemi*; „vynikající“ + 美), 惠美 (*Emi/Megumi*; „požehnaný/ chytrý“ + 美). Znak 美 odkazoval jak k vnější kráse, tak k povahovým rysům.

Rodiče dali dceři jméno *Megumi* (惠美), aby z ní vyrostl nadaný člověk s krásnou duší.

První znak jména *Megumi*, tj. znak 惠 s významy „být obdařen/nadán“, případně „požehnan“, je dalším poměrně výrazným prvkem ve jménech dívek narozených v tomto období.

Jedním z nejoblíbenějších mužských jmen od konce 20. až do konce 60. let bylo jméno *Hiroši*, které se objevovalo v různých variantách zápisu, např. 博, 宏, 浩志, 弘 aj. Z hlediska zvukové podoby se jednalo o vůbec nejoblíbenější mužské jméno.⁴²⁾ Ačkoli každý způsob zápisu v sobě nese odlišné významy, všechny sdílejí význam „široký“, „rozlehlý“, obvykle referující k různým vlastnostem jako „velké srdce“, „velká vůle“, „otevřený vědění“. Makino⁴³⁾ navíc vysvětluje popularitu tohoto jména i tím, že v tehdejší době se mnozí Japonci toužili vypravit do zahraničí, ale pro většinu se jednalo o nedostupnou záležitost – pouhý sen, jehož splnění přáli alespoň svým dětem. V roce 1964 začalo být cestování do zahraničí možné a dostupné, což se projevilo postupným poklesem výskytu tohoto jména. Krátkodobě jeho popularitu, konkrétně variantu zapisovanou znakem 浩 („rozlehlý /jako voda/; hojný“), taktéž ovlivnilo v roce 1960 narození korunního prince *Naruhita* (jehož císařský titul je *Hiro no mija*, 浩宮; „princ *Hiro*“). Tato významná událost se projevila i vyšším výskytem dívčí varianty 浩子 (*Hiroko*).

Zřejmě nejvýraznějším rysem tohoto období je počátek vlivu masmédií, především televize a časopisů, na výběr jména. Mezi nejoblíbenějšími jmény typicky nalezneme jména v té době mediálně známých a populárních zpěváků, herců a sportovců, jejichž popularita vyvolala módní vlnu také ve volbě jmen. Například k nárůstu jména 直美 (*Naomi*) vedle obecné popularity znaku 美 velkým dílem přispěla oblíbenost zpěvačky a herečky *Sagary Naomi*, zatímco nárůst oblíbenosti jména 陽子 (*Jóko*) na počátku 70. let velmi pravděpodobně odráží popularitu zpěvačky *Kon Jóko* z hudební skupiny *Pinky & Killers*. Popularita mužských jmen jako např. 浩二 (*Kódži*), 哲也 (*Tecuja*) či 健一 (*Ken'iči*) v 2. polovině 60. let je zase připisována hercům Išizakovi Kódžimu, Watarimu Tecujovi a zpěvákovi a herci Hagiwarovi Ken'ičimu.⁴⁴⁾ Některá jména, která se na první pohled odlišují od jmen běžných v dané době, jsou jména umělecká – např. Watari Tecuja byl původním jménem *Mičihiko* a herečka Širakawa

⁴²⁾ Např. K. Makino, o. c. v pozn. 26, s. 73.

⁴³⁾ K. Makino, o. c. v pozn. 26, s. 74.

⁴⁴⁾ Dž. Kida, o. c. v pozn. 20, s. 138.

Jumi, jejíž popularita přispěla k oblíbenosti jména 由美 (*Jumi*), se původně jmenovala *Akiko*. Inspirací pro volbu jména se začaly čím dál častěji stávat také oblíbené postavy z filmů, anime či komiksů manga, což dokládají i žebříčky pojišťovny Meidži Jasuda. Tyto nové a velmi výrazné trendy zásadním způsobem přispěly k budoucí rozmanitosti jmen a pokračují až do současnosti.

Období Heisei (1989 – současnost)

Do 80. let minulého století Japonsko vstoupilo hospodářsky na vrcholu a společnost postupně začala získávat přívlastek konzumní. Zároveň však toto období charakterizuje tvrdá konkurence, způsobená všeobecným přesvědčením, že dobré vzdělání zajistí dobrou kariéru a ta zase zajistí dobrý život. Mladá generace, dospívající v tomto období, již nezažila chudobu. Naopak vyrůstala v blahobytu, obklopená technikou usnadňující život a informačními technologiemi. Manželství byla uzavírána většinou z lásky, ačkoli dohodnutá manželství, jež v poválečném Japonsku převažovala, nebyla ani v této době úplnou výjimkou. Trvale klesající porodnost a postupná změna životních hodnot vedly k posílení vztahu mezi rodiči a dětmi, což se projevilo i větší péčí, kterou rodiče začali věnovat jménům svých potomků.

Rodiče pojmenovali svou dceru *Jurin* (唯鈴; „jediný“ + „rolnička“), aby vyrostla jako průzračně ryzí zvuk rolničky (鈴) a protože je pro rodiče jedinečnou (唯一無二) bytostí.

Podobně jiní rodiče zvolili jméno *Juina* (唯七; „jediný“ + „7“), protože se jim líbilo jeho znění a aby vyjádřili, že dcera je pro ně „jediná (唯一) důležitá osoba“. Druhý znak zvolili, aby byla šťastná („šťastná sedmička“).

Výrazným a od přelomu tisíciletí neustále sílícím rysem současných japonských jmen je snaha o jejich **originalitu** a vyjádření **jedinečnosti** daného jedince, jež vlastně dominuje celé společenské náladě od 80. let. Tato tendence je živena mediálním průmyslem a komerčními službami, které se do výběru jména zásadním dílem zapojily a pod jejichž vlivem se dosavadní praktiky výběru jmen začaly výrazně měnit. Jméno začalo být chápáno především jako prostředek, kterým rodiče svého potomka od jeho narození (a často již před narozením) oslovují a pomocí kterého si s ním budují vztah.⁴⁵⁾ Důraz začal být kladen především na dobrý zvuk (*hibiki*) a příjemný dojem (*imédži*, *image*) vybíraného jména. Tato kritéria začaly propagovat zejména časopisy

⁴⁵⁾ I. Barešová, Současná podoba japonských osobních jmen a kritéria jejich výběru, *Nový Orient* 68, 2, 2013, s. 46–52; srov. A. Honda, Akačan no nazuke, *Nihongogaku* [Japonská studia] 24/12 (říjen), 2005, s. 54–62; J. Kobajaši, o. c. v pozn. 4; M. Sató, o. c. tamtéž.

určené pro nastávající rodiče, především matky, z nichž dominantní postavení na japonském trhu má dlouhodobě časopis Tamago kurabu.⁴⁶⁾

Tento posun v preferencích společně se snahou o vytvoření po všech stránkách perfektního a jedinečného jména přispěl ke vzniku nových typů jmen a k jejich větší rozmanitosti. Téměř v každém výše popsaném období lze zaznamenat určité strukturní vzorce a způsoby zápisu, které byly pro jména v daném období charakteristické. V 60. a 70. letech tyto tendence začaly pomalu slábnout a v 80. letech přibylo mnoho nových typů jmen. Dnešní jména jsou nejčastěji dvou- až třímórová (mužská i čtyřmórová), jedno- až tříznaková, přičemž jednoznaková jména nalezneme běžně i mezi ženskými. Rozrůznil se i způsob zápisu. Po poměrně dlouhém období, kdy se mužská i ženská jména psala převážně znaky, začalo přibývat jmen zapisovaných kanou. Zejména mezi ženskými jmény přibylo jmen zapisovaných hiraganou. Také se stal velmi využívaným způsob, kdy se každé jednotlivé móře ve jméně přiřadí jeden znak. Tento způsob zápisu souvisí jednak se změnou preferencí při výběru jména, tj. s postupem od zvukové podoby jména k jeho zápisu, a taktéž se snahou o určité ozvláštnění.⁴⁷⁾

Dnešní jména mají nejrůznější zakončení, z nichž žádné nemá výrazně dominantní zastoupení, což představuje velkou změnu především u ženských jmen. V 80. letech zaznamenala značný nárůst jména končící na samohlásku *a*. V mužských jménech má nejčastěji podobu *-ja* (*Júja, Tecuja*), *-ma* (*Takuma, Júma, Sóma*) a *-ta* (*Šóta, Sóta, Júta*), v ženských je nejčastější *-ka* (*Momoka, Honoka, Ajaka*) a *-na* (*Hina, Juna, Rina*). Mezi oblíbená zakončení mužských jmen dále patří především *-to* a *-ki* a mezi ženská *-mi*, *-i*, *-ki*, *-ri*, *-u*, *-ju*, *-no* a v posledních letech znovu také *-ko*.

Značný podíl na zvukové rozmanitosti současných jmen má i trend přejímání cizích, zejména anglických jmen, jež představují zajímavé spojení „cizího“ zvuku a „domácí“ vizuální podoby.

Př. ženská jména: 杏 (*An; Ann*), 杏奈 (*Anna*), 瑛麻 (*Ema; Emma*), 花恋 (*Karen*), 麻梨亜 (*Maria*), 菜那 (*Nana*), 礼菜 (*Rena; Lena*), 里沙 (*Risa; Lisa*), 里々杏 (*Ririan; Lilian*), 沙羅 (*Sara; Sarah*)

mužská jména: 亜蘭 (*Aran; Allan*), 真亜駆 (*Maaku; Mark*), 麻里生 (*Mario*), 新琉 (*Níru; Neil*), 怜土 (*Reo; Leo*), 佐夢 (*Samu; Sam*), 暖 (*Dan*), 才門 (*Saimon; Simon*), 登夢 (*Tomu; Tom*)

⁴⁶⁾ Časopis vydává od roku 1993 společnost Benesse Corporation. Na svých webových stránkách časopis nabízí i různé doplňkové služby, jako je online poradce při výběru jména, diskuse rodičů, databáze jmen atp. (<http://women.benesse.ne.jp/tamahiyo/magazine/tamago.htm>).

⁴⁷⁾ Například ženské jméno *Júko* nalezneme zapisované namísto běžných dvou znaků 優子 / 裕子 třemi znaky 木綿子 („látka z papírovníku“ + 子). Obdobně mužské jméno *Jutaka* (standardně psané jedním znakem 豊) nalezneme zapisované nově třemi znaky 佑多加 („pomáhat“ + „mnoho“ + „přidat“) nebo *Makoto* (běžně psané jedním znakem 真 / 誠) nově zapisované třemi znaky 真己登 („pravda“ + „já“ + „vystoupat“).

Vedle strukturní a zvukové rozmanitosti je pro mnohá dnešní jména typická také ztráta genderové příznakovosti a nezvyklé a obtížné čtení znaků, kdy zvuková podoba jména neodpovídá jeho znakovému zápisu.⁴⁸⁾ Zjevná je též slábnoucí souvislost či vztah mezi významy jednotlivých znaků ve jméně, což je nejspíš zapříčiněno právě zdůrazňováním zvukové podoby a volbou znaků s důrazem na dojem, který vzbuzují, nikoli na jejich konkrétní sémantické významy.

Ačkoli mají současná jména mnohem rozmanitější podobu, ze znaků, které jsou v nich výrazně zastoupeny, lze i dnes vyčíst určité společenské hodnoty a potřeby, přání a představy rodičů o budoucí povaze či schopnostech jejich potomka. Mezi charakterové vlastnosti, které dnešní rodiče do jmen vkládají, patří kromě tradiční síly a mužnosti u chlapců a krásy u dívek zejména **laskavost, přátelskost, poslušnost/umírněnost, pozitivnost, velkorysost, upřímnost/věrnost a intelekt.**

Tyto hodnoty jsou vedle znaků vyjadřujících danou vlastnost přímo čím dál častěji vyjadřovány prostřednictvím symbolů a asociací navozovaných užitím znaků s významy přírody (zejména rostlin), vesmíru a nebeských těles, moře a pevniny.

Rostlinné motivy, které podobně jako v období Meidži nalezneme převážně v ženských jménech, jsou zastoupeny mimo jiné znaky s významy rostlin a stromů, např. 花 („květina“), 桜 („sakura“), 莉 („jasmín“), 楓 („javor“), 麻 („konopí“), některých druhů ovoce, např. 桃 („broskev“), 杏 („meruňka“), 梨 („hruška“), znaky vyjadřujícími části rostlin, např. 穗 („klas“) či 菜 („zeleň/zelené části rostlin“), nebo také znakem 咲 s významem „kvést“.

Př. 花: 花菜 (*Hana*; 花 + „zelená část rostlin“), 優花 (*Júka*; „laskavý“ + 花), 彩花 (*Ajaka*; „barvitost“ + 花) či 涼花 (*Suzuka*; „svěží“ + 花)

桜: 美桜 (*Misaki/Mio*; „krásný“ + 桜) nebo さくら (*Sakura*; psáno hiraganou), 桜子 (*Sakurako*), 莉桜 (*Rio*; „jasmín“ + 桜), 里桜 (*Rio*; „domovina“ + 桜)

莉: 莉美 (*Rimi*; 莉 + „krásný“), 妃莉 (*Himari*; „císařovna/královna“ + 莉), 莉子 (*Riko*), 惠莉 (*Eri*; „požehnaný/chytrý“ + 莉), 莉慧 (*Rie*; 莉 + „moudro“), 莉帆 (*Riho*; 莉 + „plachta“)

楓: 楓 (*Kaede*), 楓花 / 楓華 (*Fúka*; 楓 + „květina“), 楓香 (*Fúka*; 楓 + „vůně“)

麻: 麻衣 / 麻伊 (*Mai*; 麻 + „oděv“/„vůdce“), 麻衣子 (*Maiko*; 麻 + „oděv“ + 子), 麻友 (*Maju*), 麻美 (*Mami*), 麻奈 (*Mina*)

桃: 桃子 (*Momoko*), 桃華 (*Momoka*; 桃 + „květina“), 桃歌 (*Momoka*; 桃 + „píseň“)

杏: 杏 (*An/Anzu*), 杏奈 (*Anna*; 杏 + „jablono“)

⁴⁸⁾ Tyto a další charakteristické rysy současných japonských jmen a kritéria jejich výběru viz I. Barešová, o. c. v pozn. 45. Společenské důvody stojící za zvýšenou snahou o jedinečnost vedoucí až k nečitelnosti jmen viz T. Nakaya, Snaha o jedinečnost – vliv společenských změn na volbu osobního jména v současném Japonsku, *Dálný východ* 2, 2, 2013, s.18–30.

梨: 梨奈 (*Rina*; 梨 + „jabloň“), 愛梨 (*Airi*; „láska“ + 梨), 梨花 (*Rika*; 梨 + „květina“)

穂: 美穂 (*Miho*; „krásný“ + 穂), 理穂 (*Riho*; „podstata“ + 穂), 穂花 (*Honoka*; 穂 + „květina“)

菜: 結菜 (*Juna/Júna/Juina*; „spojit“ + 菜), 陽菜 (*Hina*; „slunce“ + 菜), 菜々子 (*Nanako*; 菜 + 菜 + 子), 恵理菜 (*Erina*; „požehnaný/chytrý“ + „podstata“ + 菜)

咲: 美咲 (*Misaki*; „krásný“ + 咲), 咲希 (*Saki*; 咲 + „naděje“), 里咲 (*Risa*; „domovina“ + 咲), 咲子 (*Sakiko*), 咲和 (*Sawa*; 咲 + „mír/harmonie“)

Za charakteristickými vlastnostmi jednotlivých rostlin se mnohdy skrývají představy rodičů o budoucích vlastnostech jejich dcer.

Rodiče zvolili pro svou dceru jméno *Eri* (絵梨; „obraz + „hrušeň“), aby z ní vyrostla dívka hezká a bílá jako květy hrušně a také proto, že hrušeň symbolizuje „dobročinnost“ a „lásku/cit“.

Rodiče, kteří jsou katolíci, pojmenovali svou dceru *Anna* (杏奈) podle zvuku, který koresponduje se jménem matky Panny Marie, sv. Anny. Jménu následně vybrali znaky. Meruňka (杏) je matčiným oblíbeným stromem i ovocem, se širokým uplatněním jako potravina i v lékařství. Tím chtěla vyjádřit své přání, aby z dcery vyrostl člověk, který bude světu kolem sebe nápomocný. Druhý znak 奈 si vypůjčila ze jména své mladší sestry.

Rodiče dali své dceři jméno *Mai* (麻伊; „konopí“ + „vůdce“), aby rostla rovně a svižně jako konopí.

Rodiče pojmenovali svou dceru *Miho* (美穂), aby se z ní stal člověk podobný rýžovému klasu, který, dokud je mladý, je vypnutý vzhůru, a když v něm uzrávají rýžová zrnka, skloní se (dosl. skloní hlavu). Následně se jednotlivá zrnka osamostatní a dozrají v kvalitní rýži. Pro jiné rodiče bylo motivací pro pojmenování jejich dcery právě tímto jménem to, aby vyrostla jako rýžový klas do krásy.

Motivy vesmíru, nebeských těles, moře a pevniny obecně evokují velikost, rozlehlost, nekonečnost. Obloha, nebe (空, 天), vesmír (宇, 宙) a vesmírná tělesa, jako např. hvězdy (星), obvykle symbolizují **naději, přání, odhodlání** jít za svým cílem.⁴⁹⁾ Motiv létání, který se projevuje v mužských jménech výskytem znaků 翔 („vznášet se“) a 翼 („křídla“) a v ženských jménech znakem 羽 („křídla“), evokuje **budoucnost a svobodu**. Moře (海) a pevnina (陸), jež rovněž symbolizují velikost, rozlehlost, pak

⁴⁹⁾ Slovníky a příručky pro výběr rodného jména obsahují vedle sémantických významů jednotlivých znaků i řazení do skupin podle představ, které mají vzbuzovat. Např. J. Jasuda, *Imédži de erabu akačan no fresh namae džiten*, Tokio 1998; N. Tamija, *Akačan no šiwase namae džiten*, Tokio 2003.

ve jménech představují lidskou **velkorysost**, dobré **srdce**. Tyto významy v dřívějších obdobích vyjadřovaly znaky s významem „široký“, „rozlehlý“ (viz výše).

Rodiče dali své dceři jméno *Nanami* (七海; „7“ + „moře“), aby z ní vyrostla dívka klidná, vyrovnaná a velkorysá jako moře. Číslici sedm zvolili vzhledem k asociaci se „šťastnou sedmičkou“.

Pozitivní, uvolněnou povahu, vyjadřuje slunce (陽), které se také objevuje v celé řadě jmen.

Po poradě s odborníkem pojmenovali rodiče svého syna *Takahiko* (賢陽; „chytrý/moudrý“ + „slunce“), aby vyrůstal pohodově a pozitivně jako slunce a aby byl chytrý.

Jiní rodiče dali svému synovi jméno *Haruja* (温陽; „teplý/vroucí“ + „slunce“), aby z něj vyrostl vlídný člověk s velkým a vroucím srdcem jako slunce.

Další příklady jmen⁵⁰⁾

空, 天 („obloha/nebe“): mužská jména 空 / 蒼空 (*Sora*; 空 / „modř“ + 空), 大空 (*Ózora*; „velký“ + 空), 璃空 (*Riku*; „tmavě modrý“/„sklo“ + 空), 天 (*Ten*), 天馬 (*Tenma*; 天 + „kůň“); ženská jména 空 (*Sora*), 美空 (*Misora/Miku*; „krásný“ + 空), 天音 (*Amane*; 天 + „zvuk“).

宇, 宙 („vesmír“): mužská jména 宇宙 / 宙 (*Sora*; 宇 + 宙)

星 („hvězda“): mužská jména 星 (*Sei*), 龍星 (*Rjúsei*; „drak“ + 星), 流星 (*Rjúsei*; „téct/padat“ + 星)

翔 („vznášet se“): mužská jména 翔 (*Šó/Kakeru*), 翔太 (*Šóta*; 翔 + „prvorozený“), 翔馬 (*Šóma*; 翔 + „kůň“), 翔慧 (*Šókei*; 翔 + „moudro“), 大翔 (*Hiroto/Haruto/Daito*; „velký“ + 翔), 翔生 (*Tói*; 翔 + „život“), 天翔 (*Amato*; „nebe“ + 翔)

翼, 羽 („křídla“): mužské jméno 翼 (*Cubasa*), ženská jména 美羽 (*Miu/Miwa*; „krásný“ + 羽), 羽菜 (*Hana*; 羽 + „zelená část rostlin“), 空羽 (*Kuu*; „obloha“ + 羽)⁵¹⁾

海 („moře“): mužská jména 拓海 (*Takumi*; „rozvoj“ + 海), 海斗⁵²⁾ / 海翔 / 海人 (*Kaito*; 海 + „souvězdí/bojovnost“/„vznášet se“/„člověk“), 海偉 (*Kai*; 海 +

⁵⁰⁾ Jak již bylo objasněno výše, zvuková podoba současných jmen mnohdy neodpovídá čtení jednotlivých znaků. Zejména v následujících skupinách příkladů se vyskytují i jména, která mají celou řadu různých, často neobvyklých způsobů čtení. Vzhledem k tomu, že příklady slouží k objasnění významů nikoli zvukové podoby jmen, jsou vždy uvedeny max. 3 varianty čtení.

⁵¹⁾ Toto jméno působí poněkud rozporuplným dojmem: vytváří sice krásný obraz – „létat po obloze“ – a může se zdát, že má i hezký zvuk. Ten je však totožný se slovesem *kuu* („jít/žrát/kousat“), takže se dá předpokládat, že kvůli této nežádoucí asociaci bude jeho nositelce působit potíže.

„skvělý“); ženská jména 七海 (*Nanami*; „7“ + 海), 育海 (*Ikumi*; „vychovat“ + 海), 愛海 (*Aimi*; „láska“ + 海), 美海 (*Miu/Miumi*; „krásný“ + 海), 夏海 (*Nacumi*; „léto“ + 海), 海音 (*Kanon*; 海 + „zvuk“), 心海 (*Kokomi*; „duše/srdce“ + 海)

陸 („pevnina“) – mužská jména 陸 (*Riku*), 陸斗 / 陸翔 / 陸人 (*Rikuto*; 陸 + „suhvězdí/bojovnost“/„vznášet se“/„člověk“)

陽 („slunce“) – mužská jména 陽生 (*Haruki*; 陽 + „život“), 賢陽 (*Takahiko*; „chytrý“ + 陽), 陽介 (*Jósuke*; 陽 + „pomáhat“), 陽向 (*Hinata*; 陽 + „směřovat“), 陽斗 (*Haruto*; 陽 + „suhvězdí/bojovnost“), 太陽 (*Taijó*; „slunce“); ženská jména 陽菜 (*Hina*; 陽 + „zelená část rostlin“), 陽葵 (*Himari/Hinata*; 陽 + „topolovka růžová“), 陽愛 (*Hina/Hijori*; 陽 + „láska“), 陽咲 (*Hisaki*; 陽 + „kvést“).

Velikost vyjadřuje také přímo znak 大 („velký“), jenž je taktéž poměrně rozšířený v současných mužských jménech. Jména, ve kterých je zastoupen, obvykle působí až vznešeným dojmem a vyjadřují touhu rodičů, aby z jejich synů vyrostly velké, stabilní/důstojné a silné osobnosti.

Př. 大貴 (*Taiki/Daiki*; 大 + „urozený“), 大輔 (*Daisuke*; 大 + „nápomocný/asistující“), 大樹 (*Daiki/Taiki/Taidžu*; 大 + „strom“), 大輝 (*Daiki/Taiki/Hiroki*; 大 + „svítit/zářit“), 大吾 (*Taigo/Daigo*; 大 + „já“), 航大 (*Kódai/Kóta*; „přeplovat/létat“ + 大), 悠大 (*Júdai/Júta*; „vzdálený/vyrovnaný“ + 大), 雄 (*Takehiro/Júta/Júdai*; „statečný/skvělý“ + 大)

Dalším výrazným prvkem, který lze vyčíst ze sémantiky dnešních jmen, je důležitost či přímo potřeba **citu** v současné uspěchané společnosti, která trpí jeho deficitem. Konkrétně se projevuje především značnou oblibou znaků 優 („laskavý/hodný“, „skvělý“), 愛 („láska“) a 心 („srdce/duše“).

Rodiče dali své dceři jméno *Jui* (優衣; 優 + „oděv/roucho“), aby z ní vyrostl člověk plný laskavosti.

Jiní rodiče zvolili pro své dvě dcery jména *Koharu* (心春; 心 + „jaro“) a 優心 (*Júhi*), aby z nich vyrostly dívky s laskavým srdcem.

Jméno *Nagomi* (心和) zvolili rodiče pro svou dceru proto, aby se z ní stal člověk se srdcem (心), který ostatní utěší (jap. *nagomaseru*, 和ませる).

Ačkoli jsou tyto znaky rozšířené, jak by se dalo očekávat, především v ženských jménech, překvapivě se s nimi setkáme, i když v menší míře, i ve jménech mužských –

⁵²⁾ Znak 斗 má význam měrné jednotky a „naběračky“. Označuje také spojení 7 severních hvězd Velký vůz (součást souhvězdí Velká medvědice) a spojení 6 jižních hvězd Malý vůz (součást souhvězdí Střelce), které jsou pro svůj tvar v Japonsku (i v Číně) označovány právě jako „naběračka“. Ve jménech tak tento znak evokuje souhvězdí a zároveň se užívá jako asociace bojovnosti.

zejména pak první zmiňovaný znak, v němž se snoubí touha rodičů, aby z jejich potomka vyrostl skvělý a zároveň laskavý člověk. Tyto jevy svědčí o postupně se měnících představách o žádoucích charakterových vlastnostech současných mužů.

Př. ženských jmen:

優: 優花 (*Júka*; 優 + „květina“), 優香 (*Júka*; 優 + „vůně“), 美優 (*Miju*; „krásný“ + 優), 優菜 (*Juna/Júna*; 優 + „zelená část rostlin“), 優奈 (*Juna/Júna*; 優 + „jablono“), 優希 (*Júki*; 優 + „vzácný/přát si“)

愛: 愛 (*Ai*), 愛子 (*Aiko*; 愛 + „dívka“), 愛美 (*Aimi/Manami*; 愛 + „krásný“), 愛莉 (*Airi*; 愛 + „jasmín“), 愛梨 (*Airi*; 愛 + „hrušeň“)

心: 心愛 (*Kokoa/Kokona*; 心 + „láska“), 心音 (*Kokone*; 心 + „zvuk“), 心優 (*Miju*; 心 + „laskavý“), 優心 (*Júmi*; „laskavý“ + 心), 心春 (*Koharu*; 心 + „jaro“), 心和 (*Nagomi/Miwa*; 心 + „mír/harmonie“), 心陽 (*Koharu*; 心 + „slunce“)

Př. mužských jmen:

優: 優介 (*Júsuke*; 優 + „pomáhat“), 優太 (*Júta*; 優 + „prvorozený“), 優斗 (*Júto*; 優 + „souhvězdí/bojovnost“), 優希 (*Júki*; 優 + „vzácný/přát si“), 優真 (*Júma*; 優 + „pravda“).

愛: 愛斗 (*Manato*; 愛 + „souhvězdí/bojovnost“)

心: 優心 (*Júšin*; „laskavý/skvělý“ + 心), 心 (*Kokoro*), 一心 (*Iššin*; „1“ + 心), 健心 (*Kenšin*; „zdravý“ + 心)

Z uvedených příkladů jmen je více než zřejmé, že sémantický význam znakové složeniny obvykle není určující, že prioritou je zajímavá, u ženských jmen mnohdy až exoticky znějící zvuková podoba, dokreslená určitým oblíbeným image. V některých jménech se jednotlivé motivy navzájem doplňují, a vytvářejí tak zajímavé obrazy, u jiných je evidentní, že jednotlivé znaky byly voleny především kvůli svému čtení, respektive zvuku. Toto demonstruje i poslední příklad, ve kterém oba znaky představují oblíbené motivy, které jsou však použity bez zjevné vzájemné souvislosti:

Jméno *Hana* (羽菜; „křídla“ + „zelená část rostlin“) zvolili rodiče pro svou dceru podle jeho dobrého zvuku a následně pro jeho zápis vybrali znaky, které se jim líbily.

Závěr

Japonská rodná jména díky velkému počtu znaků, jimiž mohou být zapisována, a především díky tomu, že nejsou vybírána z omezeného depozitáře, nýbrž v podstatě tvořena, poskytují obrovský prostor pro sebevyjádření. Ačkoli volba jména z velké části závisí na osobních preferencích, vzdělání, životním postoji a dalších individuálních faktorech, osoba či osoby, které dané jméno vybírají, jsou v první řadě ovlivněny dobou, ve které žijí a která na ně působí. Japonská rodná jména od druhé

poloviny 19. století do současnosti prodělala významné proměny jak z hlediska zápisu, morfologické struktury a zvukové podoby, tak i z hlediska sémantických významů v nich obsažených.

Z hlediska zápisu došlo k posunu především v ženských jménech. V druhé polovině 19. století se většina ženských jmen zapisovala kanou, zejména katakanou, jelikož užívání čínských znaků bylo považováno stále ještě za mužské privilegium. V druhém desetiletí 20. století začal, i díky stále rostoucí oblibě koncového znaku 子, postupně převládat zápis znaky a tento trend přetrvává do současnosti, i když jména psaná kanou rozhodně nevyumizela. Naopak, od 80. let se jejich výskyt začal opět zvyšovat, což můžeme vysvětlit přenesením důrazu na zvukovou podobu jména, obecně vžitou představou, že hiragana působí jemnějším dojmem než čínské znaky, a také snahou o diverzitu a ozvláštnění. Mezi mužskými jmény nezískala jména psaná kanou výraznější zastoupení v žádném z popisovaných období. V současnosti souvisí volba tohoto zápisu především se snahou o ozvláštnění a originalitu.

Každé ze zkoumaných období lze charakterizovat z pohledu existence či absence určitých dominantních strukturních vzorců, podle kterých se tvořila velká část tehdejších jmen. Mužská jména zaznamenala posun od poměrně velké strukturní rozmanitosti na počátku zkoumaného období (v závislosti na nově zavedené povinnosti mít jméno a příjmení, vzdělání, respektive gramotnosti, společenském postavení aj.) k určité strukturní jednotě jmen v následujících obdobích (od druhého desetiletí 20. století převládala dvouznamová jména s koncovými znaky typickými pro mužská jména, ve 40. a 50. letech byla silně zastoupena jména jednoznamová). Posledních 30 či 40 let představuje návrat ke strukturní rozmanitosti. Podobný vývoj zaznamenala jména ženská, přičemž sledované období můžeme rozdělit na období před rozšířením dvou- a tříznamových jmen (obvykle třímórových) s typickým koncovým znakem 子 a na období po odeznění tohoto nejvýraznějšího strukturního vzorce, jaký lze v ženských jménech zaznamenat.

Těžiště našeho zájmu představovaly sémantické aspekty jmen a jejich proměny v závislosti na historickém a společenském vývoji. Japonci do jmen obvykle vkládají určitou vzpomínku na narození svého potomka (na den, roční dobu či éru, ve které se narodil, či jak po narození vypadal), své představy o jeho budoucích vlastnostech, povahových rysech a dovednostech, přání do budoucna aj. Jména se tak stávají zajímavým obrazem dané doby. Jak bylo v jednotlivých oddílech studie demonstrováno, lze z rodných jmen vyčíst dlouhodobější tendence vycházející z dobové atmosféry a reflektující hodnoty a potřeby, které byly v daném období považovány za důležité, žádoucí či obtížně dosažitelné. Lidské hodnoty a povahové vlastnosti obsažené v sémantických významech rodných jmen mužů i žen dokumentují posun od tradiční početné, hierarchicky organizované rodiny založené na konfuciánských hodnotách k dnešní atomizované rodině založené především na citovém poutu mezi jejími členy. Přání rodičů, která prostřednictvím znaků vkládali do jmen svých potomků, vypovídají

taktéž o životních podmínkách dané doby a potřebách, které z těchto podmínek vyplývaly.

V průběhu doby se měnil taktéž typ osobností, jejichž popularita měla na volbu jmen vliv – od významných veřejných činitelů, přes mediálně známé postavy herců, zpěváků a sportovců k postavám z filmů, anime či komiksů. Naproti tomu císařská rodina představuje stabilní a neutuchající zdroj inspirace a události s ní spojené se promítají do jmen i v současnosti.⁵³⁾

V dnešní společnosti působí na rodiče při volbě jména mnohem více vnějších vlivů, než tomu bylo v minulosti, včetně mediálního průmyslu a komerčních služeb, jež udávají módní trendy a zároveň na rodiče vyvíjejí určitý tlak. Změny v současné japonské společnosti a zejména uvnitř rodiny se ve jménech projevují důrazem na jedinečnost a vyjádření individuality dítěte, přičemž jméno již tolik nepůsobí svým významem navenek a často jen jeho nejbližší vědí, co konkrétně se za kombinací znaků skrývá, jak dané jméno interpretovat nebo dokonce přečíst. Bude zajímavé sledovat, jakým směrem se podoba japonských jmen posune v následujících desetiletích.

*Katedra asijských studií
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 511/8
771 47 Olomouc
ivona.baresova@upol.cz*

⁵³⁾ Narození princezny *Aiko* (愛子) v roce 2001 přidalo tomuto oblíbenému jménu ještě víc na popularitě. Podobně s narozením prince *Hisahita* (悠仁) v roce 2006 stoupl počet mužských jmen obsahujících znak 悠 (např. *Júto* 悠斗/悠人, *Júki* 悠希, *Júta* 悠太 či *Júma* 悠真).